

Zoeken naar Boeken, hoe doen Praktizijnen dat?

Paul Rodenburg 15 februari 2017 DNJB

Juridische informatievoorziening, de eerste 17 jaar in de 21^e eeuw

Wat aardig van Eric dat hij in aanwezigheid van zo'n hooggeleerd gezelschap het woord toevertrouwd aan iemand die niet dagelijks groepen van mensen toespreekt. Leuk ook dat een aantal van mijn collega's en uitgevers hier is om het boekenfeestje luister bij te zetten.

Met Eric spreek ik regelmatig over juridische boeken, over juristen die zoeken, lezen en studeren, nu en in het verleden. Beide zijn wij geen jurist; ook dat scheidt in ónze dagelijkse wereld van het recht een band. Vast maar direct een pluim: Eric heeft een enorme parate titelkennis, schudt namen van auteurs en uitgevers uit zijn broekzak zonder een knoop in zijn zakdoek; wij bij de Praktizijn, ik althans, met een iets minder parate titelkennis, proberen die te vangen in een door onszelf ontwikkeld zoekstelsel naar vakliteratuur dat inmiddels bijna 100.000 records telt.

→ informatieaanbod en -gebruik

Ik zal proberen iets van de ontwikkelingen in het informatiebedrijf te vertellen die zich voor de meesten van u achter de schermen afspelen. Informatiebronnen hanteren is voor u veronderstel ik hetzelfde als dagelijks brood eten... zonder dat u weet hoe u dat brood zelf zou bakken.

Digitalisering heeft een onvermijdelijke en niet meer weg te denken invloed op de juridische informatievoorziening. Aan de vraag naar actuele, snel verkrijgbare informatie zijn wij de eerste twee decennia van deze eeuw al zeer gewend geraakt. Zozeer dat de gang naar een bibliotheek met een fysieke collectie "al niet meer van deze tijd" wordt gevonden. De gang naar een boekhandel trouwens ook niet.

Dat betekent dat ook de manier van informatie zoeken, vinden, de hand erop kunnen leggen, informatie tot je nemen en verwerken is veranderd met hoe wij dat globaal de afgelopen 500 jaar hebben gedaan. Over een verrassende parallel m.b.t. communiceren via gedrukte tekst in de tijd van Luther met het heden zal ik later iets zeggen.

Moeite doen, oriënteren en bij toeval stuiten op relevante informatie in een boekhandel of bibliotheek -Browsen langs een kast of op een tafel-Bladeren en wegleggen-betekende tot voor kort dat je onderzoeksvraag -zelfs een latente- kon bijsturen, aanscherpen en verbanden kon ontdekken.

Tegenwoordig verwacht men op een lijstje concrete vragen een lijstje van direct beschikbare bronnen, Open access, zo plukbaar uit the Cloud: net als inmiddels de wetgeving en rechtspraak.

De zoekwijze die wij “googelen” noemen levert vooral Fragmenten op, rijp en groen door elkaar, zonder systematische samenhang. Dit ook in de specialistische fulltekst zoeksystemen.

Handige ICT-organisaties die zich voordoen als Nutsbedrijven of quasi Media, hebben er belang bij veel van u te weten te komen; om zelf producten te verkopen, of om big-data-reservoirs te vullen met uw persoonlijke data; hier worden “algoritmes op los gelaten” die analyses en rapportages genereren voor overheden en bedrijven als verzekeraars, financiële instellingen, reisorganisaties, noem maar op.

Ik noem dat de “virtuele strijkstok”; de gebruiker betaalt altijd.

Informatiediensten: waarom kost toegang tot juridische informatie nog altijd geld?

- Primaire bronnen (regelgeving en rechtspraak) → de belastingbetaler betaalt
- Secundaire bronnen (commentaren, vakliteratuur) → de gebruiker betaalt

Echter ook:

- ‘ICT-verdienmodel’ → de gebruiker betaalt – maar met persoonsgegevens: N.A.W.-IP-zoek- en koopgedrag, verplaatsing-locaties-, leefpatroon, gezondheid en medische gesteldheid

→ Betrouwbare informatiebronnen

Waar het in de wereld van overvloed en manipulatie van nieuws en informatiebronnen steeds meer om moet gaan is de betrouwbaarheid en authenticiteit van informatiebronnen.

Dat betekent dat we een beroep moeten doen op deugdelijk functionerende informatiebronnen en niet zo maar voetstoots aannemen dat de getoonde informatie deugt.

Alternative facts en Nep-nieuws schreeuwen om betrouwbare fact-checkers, ook binnen het recht. Die moeten over kennis van zaken beschikken en liefst bekend en vertrouwd zijn, of van een deugdelijke bron komen.

Toegang tot betrouwbare bronnen stelt ons voor andere vragen dan alleen maar directe beschikbaarheid. Wat is de Herkomst van informatie, wie steekt zijn hand in het vuur voor de authenticiteit daarvan, wie heeft moeite gedaan om ons die informatie te bezorgen... en mag dat wat kosten?

Boeken, vakbladen en rapporten van gerenommeerde uitgevers, kantoren en instituten waar een lezer "ervaring mee heeft", kortom organisaties die hun naam en faam hoog hebben te houden, doen hun uiterste best auteurs met kennis van zaken gelegenheid te bieden te onderzoeken en te publiceren.

Om ons tot de juridische rechtspraktijk te beperken: alle juristen zijn informatieverwerkers pur-sang, echter een select deel daarvan publiceert als auteur ook in vakbladen en boeken.

→ Publicatieketen van auteur naar lezer

Oude vertrouwde spelers, waren in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw eerst overdonderd door de snelheid, noviteit en inventiviteit en ... marktpower van ICT-bedrijven. Vanaf de eeuwwisseling hervindt men zich en manifesteert zich met behulp van nieuwe mogelijkheden die ICT ons biedt, maar ook met beproefde –in 500 jaar ontwikkelde- werkmethoden en instrumenten als catalogi en persoonlijke communicatie. Ik heb daarom een overzichtje gemaakt van ons bekende spelers in het juridisch informatie verkeer; anders gezegd, de logistieke weg tussen auteur en lezer.

Het voert te ver voor deze speech om hier lang bij stil te staan, maar van belang is dat er tussen de auteur en zijn schrijftafel "iets logistieks" nodig is om de lezer te bereiken.

Detail uit het zoekstelsel van de Praktizijn: daarin komen **38.000** auteursnamen voor, waarvan slechts een **kleine 1.000 de helft van de collectie** van de Praktizijnsbibliotheek "bij elkaar schreef". Dit noemen wij bij ons de "ere-divisie van auteurs". Deze auteurs schreven minimaal **20 tot wel meer dan 200 publicaties** die wij documenteerden of meta-dateerden.

Ik focus met uw welnemen even in op de rol van de bibliotheek en de boekhandel en beperk mij tot de publicatievorm Boeken.

De bibliotheek heeft traditioneel altijd informatie "uit de buitenwereld" verzameld om die binnen de organisatie van de bibliotheek voor haar lezers beschikbaar te stellen.

Dat doet zij nog steeds, alleen is de buitenwereld sterk veranderd, qua omvang en kanalen van informatie-aanbod én is haar binnenwereld, het verwachtingspatroon van haar lezers, ook sterk veranderd. Lezers

hebben vaak rechtstreeks toegang tot vele kanalen via kantoorssystemen en het web. Vaak zelfs zoveel dat men niet weet waar men allemaal een beroep op kan doenⁱ.

Mensen bewandelen bekende padjes en zetten liefst geen stap op onbekend terrein. Moeilijke zoeksystemen met andere zoekopdrachten en structuren worden gemedend; men leeft en werkt het liefst in de eigen “bubble”.

Dat verhoudt zich over het algemeen lastig tot begrippen als internationalisering en “over de schotten kijken” van het eigen vakgebied.

→ De vakboekhandel in relatie tot de bibliotheek

De (juridische) vakboekhandel; de boekhandelaar heeft connecties met tal van uitgevers en heeft een goede neus voor de vragen die bij zijn clientèle leven.

De boekhandelaar weet van zijn lezers en van zijn institutionele klanten welke vragen leven. Hij volgt nieuw verschenen boeken bij hem bekende uitgevers, en spot nieuwe leveranciers; hij matcht vraag en aanbod en heeft een logistiek apparaat waarmee hij boeken kan bestellen, verwerken en toesturen met factuur.

De Praktizijnsbibliotheek is klant van De Nieuwe Juridische Boekhandel (en Godfried A'dam en uitgevers)

Ik bekeek onze statistiek van de afgelopen 10 jaar:

Wij bestelden **17.700** boeken, daarvan **12.200** ‘nieuwe’ titels en dus ongeveer **5.500** herdrukken van bestaande titels. Voor de goede orde, van alles Papieren exemplaren of modern gezegd p-booksⁱⁱ.

Een toenemend aantal daarvan betreft “bundels”, congres- en feestbundels, maar ook thematische bundels; en ook preadviezen, geschreven door een gelegenheidsverband van auteurs.

De Praktizijn voegde in die tien jaar **835** bundels en **200** preadviezen, **óók de artikelen** daarin, toe aan haar collectie en het zoekstelsel.

Die samen omvatten ruim **13.000** artikelen en preadviezen van verschillende auteurs. Dat is gemiddeld **13** artikelen per boek-eenheid. Bundels met **40 tot 50** bijdragen zijn geen uitzondering kan ik u verzekeren.

→ Hoe worden publicaties zichtbaar en traceerbaar?

Hoe zijn die afzonderlijke bijdragen van al die auteurs nu vindbaar? Hoe kunnen samenhangen en relaties tussen vakgebieden, onderzoeksthema's en auteurs overzichtelijk in kaart worden gebracht? De Praktizijn hanteert daartoe de *facettechniek* die al in de jaren '30 van de 20^e eeuw werd ontwikkeld in India. Die facettechniek kon pas tot volle bloei komen door de toepassing van ICT-mogelijkheden rond de eeuwwisseling en de opkomst van het publieke web. (web: Bol, De Bijenkorf, schoenenwinkels)

“De ICT” biedt tal van middelen om het klassieke documentatiewerk anders in te richten én de beschikbaarheid van bronnen op afstand mogelijk te maken; datamining, werken met “zelflerende software” is een staaltje om enorme hoeveelheden data zinnig te ordenen en metadata te ontlenen; hiermee worden zoeksystemen “verrijkt”ⁱⁱⁱ. Dit vereist wel altijd ‘redactioneel werk’ aan het zoekstelsel!

Laat ik eerlijk zijn, zonder de mogelijkheden die ICT ons biedt zouden wij ons werk niet meer fatsoenlijk kunnen doen. In de 35 jaar dat ik nu werk is het minder vanzelfsprekend geworden dat de diensten van de bibliotheek er moeten zijn: “iedereen kan toch zelf alles met Google vinden”. Dat is een grandioos misverstand. Dat misverstand bestaat uit 2 componenten:

A- Iedereen kan zelf zoeken, een beetje googelen en je hebt precies wat je nodig hebt

A- Een collectie speciale bronnen en gebruik van metadata gaat veel verder dan google omdat verbanden worden gelegd binnen die collectie (je krijgt met de vraag naar Corstens echt publicaties van de voormalig president van de HR en niet ook een Veilingbedrijf, een instructrice voor de paardensport, een autohandelaar of een bakker in Brabant)

B- Alle informatie is digitaal beschikbaar: de content is aanklikbaar en daarmee voor de greep

B- Je vindt boektitels in de Biddle Law Library (Bibliotheek University in Philadelphia, Pennsylvania), maar daarmee kun je die nog niet raadplegen of opgestuurd krijgen. In veel bibliotheken –The British Library, de Koninklijke bibliotheek, UB's – kun je boeken slechts ter plekke raadplegen, maar niet meer lenen. Boeken en banden met vakbladen zijn een kostbaar bezit; die wil je niet kwijt raken.

www.praktizijn.nl: Asser-serie in metadata (trefwoorden en auteurs)

→ met links naar andere publicaties per trefwoord of per auteur
oproepbaar door simpel aanklikken van “het facet” Asser-serie

Verfijn op Collectie:	Verfijn op Publicatie jaar
Boek (40)	2016 (6)
Boeken (totaal) (40)	2015 (7)
	2014 (3)
	2013 (6)
	2012 (3)
	2006-2010 (6)
	2001-2005 (3)
	1996-2000 (1)
	1991-1995 (2)
	1981-1990 (1)
	1971-1980 (1)
	1921-1930 (1)
Verfijn op Trefwoord:	Verfijn op Auteur
Jurisprudentie (bespreking) (22)	Asser, C. [Carel 1843-1898] (37)
Bijzondere overeenkomsten (BW boek 7) (11)	Hartkamp, A.S. [Arthur] ! (4)
Rechtsvergelijkend (11)	Sieburgh, C.H. [Carla] (4)
Ontbinding (8)	Mierlo, A.I.M. [Toon] van ! (3)
Europese Unie EU (7)	Vonken, A.P.M.J. [Paul] (3)
Rechtspersonenrecht (BW boek 2) (7)	Vranken, J.B.M. [Jan] (3)
Contractenrecht (6)	Abas, P. [Piet] (2)
Draft Common Frame of Reference DCFR (6)	Bartels, S.E. [Steven] (2)
Goederenrecht (6)	Dongen, S. [Sanne] van (2)
Verbintenissenrecht (BW boek 6) (6)	Japikse, R.E. [Rudolf Eric 1929-2011] (2)
Burgerlijk recht (5)	Kramer, X.E. [Xandra] (2)
Europees privaatrecht (5)	Mijnssen, F.H.J. [Hein] (2)
Internationaal privaatrecht IPR (5)	Nieuwe Weme, M.P. [Marco] (2)
Nakoming (5)	Perrick, S. [Steven] (2)
Roerende zaken (5)	Solinge, G. [Gerard] van (2)
Verjaring (5)	Velten, A.A. [Aart] van ! (2)
Bevoegdheid van... (4)	Verhagen, H.L.E. [Rick] (2)
Burgerlijk wetboek (4)	Anema, A. [Anne] (1)
Burgerlijke rechtsvordering RV (4)	Beckman, H. [Hans] ! (1)
EVO Verdrag/Verordening inzake verbintenissen, Verdrag Rome 1980, Verordening Rome I en Rome II (4)	Berg, M.A.M.C. [Matton] van den (1)
Europees recht (4)	Blanco Fernández, J.M. [José] ! (1)
Fusie (4)	Brunner, C.J.H. [Chris] (1)
Hof van Justitie van de Europese Unie HvJEU = Court of Justice of the European Union = CJEU Luxemburg (4)	Clausing, P. [Pieter] (1)
Principles of European Contract Law PECL (4)	Heerma van Voss, G.J.J. [Guus] (1)
Rechtsvinding (4)	Hijma, J. [Jac. ook: Jaap] (1)
Rechtsvorming (4)	Houben, I.S.J. [Iris] (1)
Schadevergoeding (4)	Ibili, F. [Fatih] (1)
Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie VWEU ; Treaty on the Functioning of the European Union TFEU ; Vertrag über die Arbeitsweise der Europäischen Union AEUV (4)	Kolkman, W.D. [Wilbert] (1)
Verhaalsrecht (4)	Kortmann, S.C.J.J. [Bas ook: Sebastian] ! (1)
Aansprakelijkheid (3)	Kroeze, M.J. [Maarten] ! (1)
Algemene vergadering van aandeelhouders AVA (3)	Krzeminski, K.J. [Kasper] (1)
Besloten Vennootschap BV (3)	Leede, L.J.M. de (1)
Bestuurder (3)	Lutjens, E. [Erik] (1)
Cessie (3)	Maeijer, J.M.M. [Sjef] (1)
Concern (3)	Nowak, R.G.J. [Richard] (1)
Echtscheiding (3)	Olfen, M. [Martin] van (1)
Eigendomsvoorbehoud (3)	Ploeger, H.D. [Hendrik] (1)
Erfrecht (BW boek 4) (3)	Rensen, G.J.C. [Günther] (1)
Europees Economisch Samenwerkingsverband EESV (3)	Rueb, A.S. [Dolf] (1)
Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens EVRM (Rome 1950) (3)	Salomons, F.R. [Frits] (1)
Faillissementsrecht (3)	Schaick, A.C. [Bert] van (1)
Gemeenschap (3)	Schols, F.W.J.M. [Freek] (1)
Huwelijksvermogensrecht (3)	Scholten, G.J. [Gerbert ook: Geb - 1909-1999] (1)
Motiveringsplicht (3)	Scholten, P. [Paul 1875-1946] ! (1)
Naamloze vennootschap NV (3)	Thunnissen, H.O. (1)
Onrechtmatige daad (3)	Tjong Tjin Tai, T.F.E. [Eric] (1)
Onroerende zaak (3)	Valk, W.L. [Lodewijk] (1)
Opschortingsrecht (3)	Verbrugh, M.A. [Maarten] (1)
Rechtsbeginsel (3)	Wansink, J.H. [Han] (1)
Rechtsgeschiedenis (3)	
▼ Meer weergeven	

Let op: clustering –samenwerkende- auteurs, clustering verwante trefwoorden

Voorbeeld **Intellectuele genealogie**

Steven Bartels is '4^e generatie Asser-auteur'

Zakenrecht : eigendom en beperkte rechten, deel 5
Asser, C. [Carel 1843-1898] ; Bartels, S.E. [Steven] ; Velten, A.A. [Aart] van !
Boek,Boeken (totaal)
Kluwer
2017
LVII-697
Asser-serie
5
16e dr.
In Asserkast: Zakenrecht
1e druk niet aanwezig, 2e (1889) en 3e (1896) druk C. Asser mmv. Ph.W. van Heusde
4e (1905), 5e (1913), 6e (1927), 7e (1933), 8e druk (1945) Paul Scholten, 8e mmv.
G.J. Scholten titel: Tweede deel Zakenrecht
9e (1963), 10e (1977) en 11e (1983) druk J.H. Beekhuis, 10e mmv. J.E.F.M. Den
Drijver-Van Rijckevorsel en 11e mmv. F.H.J. Mijnsen,
12e (1990) druk Beekhuis, W.J.M. Davids, Mijnsen en A.A. van Velten titel: Tweede
deel, Eigendom en beperkte zakelijke genotsrechten
Deel 3-II: 13e (1996) druk Davids, Mijnsen en Van Velten titel: Tweede deel,
Zakelijke rechten
14e (2002) druk C.C. van Dam, Mijnsen en Van Velten titel: Goederenrecht,
zakelijke rechten
Deel 5: 15e (2008) druk Mijnsen, Van Velten en S.E. Bartels titel: Zakenrecht
Eigendom en beperkte rechten
Zakelijk recht (BW boek 5) ; Eigendom ; Genotsrecht ; Beperkte rechten
Tenietgaan ; Mede-eigendom ; Onroerende zaak ; Roerende zaken ; Natrekking
; Kabel ; Leidingen ; delfstoffen (aanspraak op) ; Mijnbouw ; Burenrecht
Mandeligheid ; Erfdienstbaarheid ; Erfpacht ; Verjaring ; Verlies ; Water
Opstal ; Vruchtgebruik ; Appartementsrecht ; Vereniging van Eigenaars VvE
Splitsing (appartementsrecht) ; Hinder ; Publiekrecht - privaatrecht ; Territoir
Territorialiteitsbeginsel ; Jurisprudentie (bespreking) ; Achterstallig onderhoud
Lening
501.3 ASSE 5;
Bibliotheek

Het verzamenen van potentieel relevante bronnen in een coherente collectie wordt dus waardevol als er tussen de bronnen onderlinge relaties worden vastgelegd via metadata in het zoekstelsel.

Een auteursnaam kan een verbindende zoekleutel zijn, maar ook een trefwoord of opname in een rubriek van een zoekschema (Strafrecht – Personen- en familierecht - Staatsrecht), verbinding via boek-serietitels, een publicatieformat... al deze verschillende elementen of facetten vormen verbindingsleutels die een collectie tot een coherent geheel maken^{iv}. Die verbindingsleutels –auteursnaam, trefwoord, serietitel, enz. - per record (=per boektitel) zijn cruciaal voor de samenhang en vindbaarheid.

Slechts koppeling van webportals zónder overkoepelend zoekstelsel voldoet niet als informatiesysteem; een veel gemaakte denkfout door zowel ICT-specialisten als door juristen: “als de content maar beschikbaar is”

→ [plaatje Asserkast]

Een niet ontsloten collectie kan potentieel relevante titels bevatten, maar “je komt er niet bij”.

Het zoekstelsel kan ook een springplank vormen naar bronnen buiten de collectie. De verbindende zoekleutels vormen ook in dat opzicht een belangrijk hulpmiddel. Documenteren of Metadateren van een kleine collectie hoog-relevante buitenlandse boeken (van het type Asser: Becksche Kurz-Kommentare, European Commentaries on Private International Law) kan naar mijn mening ook digitale bronnen in het buitenland ontsluiten. Handig in tijden van europeanisering van het recht!

→ Luther

Ik had u nog een uitstapje beloofd naar de tijd van Luther. Luther was de eerste “**multi-media**” massacommunicator die door gebruik te maken van de –snelheid van de– boekdrukkunst, het opnemen van prachtige illustraties (van Lucas Cranach) en samen zingen van psalmen, ongelooflijk veel mensen wist te bereiken.

Enkele saillante punten: Luther publiceerde in de volkstaal, in korte zinnen met heldere woorden, de omvang van de publicaties –buiten de bijbeledities– was meestal beperkt tot een pamflet –Flugschrift– van 8 pagina’s, wat neerkwam op een gevouwen vel papier dat aan één kant was bedrukt. Het kon dus snel worden vervaardigd. Via de verspreiding van 500 tot 800 gedrukte exemplaren vanuit Wittenberg kwamen er snel exemplaren in Leipzig, Erfurt en Neurenberg waar ook weer 500 tot 800 exemplaren werden gedrukt... die weer belandden in Bazel, Straatsburg enz. Hoe klinkt dit in onze tijd van twitter^v: tweet, retweet van een korte boodschap met een beperkt aantal tekens. Lees het boek van **Andrew Pettegree** “**Het merk Luther**” dat afgelopen najaar verscheen. In de **30 jaar** dat Luther als auteur actief is geweest is er het ongelooflijk getal van **2 miljoen exemplaren** van zijn publicaties –**4790 edities**– verspreid. Luther heeft niet alleen een eigen kerk gesticht, hij heeft als katalysator de drukkerijen en uitgeverijen de rol gegeven die zij 500 jaar tussen auteur en lezer hebben kunnen vervullen.

De drukkerijen zijn bijna verdwenen; uitgeverijen zoeken naar wegen om de alles overheersende ICT-industrieën het hoofd te bieden. Hoe dat over 3, 4, 5 jaar zal zijn is nog gissen. Voorlopig wordt er nog altijd veel van papier gelezen, ook weer door middelbare schooljeugd. Van de 40 studenten die wij de afgelopen 6 jaar bij de Praktizijn een stage of afstudeerplek boden heeft er vrijwel geen voor tentamens gestudeerd met e-boeken. E-bronnen zijn er om in te zoeken, om een beperkt aantal pagina's te lezen – artikel, uitspraak, opstel- of om passages te printen en die met markers te lijf te gaan. Lezen en studeren is nog altijd een heel fysiek proces.

→Ik rond af

Wat is de waarde van een onafhankelijk opgebouwde collectie en zoekstelsel in de rechtspraak? En, vandaag nog belangrijker, wat is de waarde van een goed functionerende boekhandel die zorgt dat collectie's worden aangevuld met nieuwe boeken van betrouwbare uitgeverij geschreven door vooraanstaande auteurs? Welke bijdrage levert dat aan gedegen werk door juristen en onderzoekers? ^{vi} Dat moet wat mogen kosten.

In het zoekstelsel van de Praktizijn zult u tevergeefs zoeken naar het centrale punt waar men van student tot hoogleraar, van adjunct-griffier tot raadsheer, van student-stagiair tot partner nooit tevergeefs een beroep op kunt doen: centraal in het netwerk van auteurs ontbreekt de naam van Eric Koreman. Die hoeft ook niet in het stelsel te worden opgenomen, omdat Eric's kennis op alle gebieden van het recht zijn gelding heeft; dat bazuïnt zich rond via persoonlijke communicatie, via social media, of op ouderwetse wijze bij de koffie op het werk.

Eric, Marijn, Daphne, Willem Pieter, Peter [van Andel] en Reinoud [Douwes]

Van harte gefeliciteerd en nog vele jaren met De Nieuwe Juridische Boekhandel en Boekhandel Douwes met een grote en trouwe klantenkring!

ⁱ Mij staat levendig bij dat een van de presidenten in de rechtbanken waar ik werkzaam was die mij vroeg: "Mijnheer Rodenburg, wat moeten wij aanschaffen om onze rechters en griffiers van deugdelijke informatie te voorzien op de werkplek?" Ik kon antwoorden: U beschikt al over alle digitale toegang die u wenst; u moet uw rechters en griffiers liefst gefaseerd naar ons zenden voor instructies. Dat ging toen over de vervanging van de vele –als duur beleefde- Cremersedities op de werkkamers.

ⁱⁱ Het gebruik van e-books of e-pub boeken in portals is mooi, maar levert ook –vanwege beperkingen die licentierechten met zich brengen- een bepaald ongemak op. Een p-book, een object (!) is wel onhandig, je moet het kopen of lenen, ophalen, het kan beschadigen, je kunt het vergeten mee te nemen, maar het vereist daarna geen toegangscodes op de werkplek of later thuis, of in de trein. Je kunt het je collega even lenen zonder dat je zijn hele laptop of tablet hoeft mee te nemen (Wie leent dat uit? Niemand!)

ⁱⁱⁱ de zoekmachine heeft meer in huis dan de catalogus waar deze uit voortgekomen is. Wat ik noem de Eredivisie-Auteurs kunnen zich via links naar profielen op werkadressen onder vakgenoten eenvoudig digitaal vindbaar maken; een voorbeeld de Asser-serie

waar op dit moment snel nieuwe titels aan worden toegevoegd. Van sommige auteurs is het profiel bij de universiteit, van anderen op het advocatenkantoor waar men werkzaam is.

^{iv} Voorbeeld functioneren metadata:

Twee titels van verschillende uitgevers, verschillende auteurs uit andere landen kunnen in de collectie “verbonden worden” via een rubriek of gemeenschappelijke trefwoorden. **Privacy en Datenschutz: Sinn und Unsinn des Datenschutzes** van Hans Peter Bull. – Mohr Siebeck, 2015 en *Smart technologies and the end(s) of law* van Mireille Hildebrandt, - Edward Elgar Publishing, 2016 worden verbonden via zowel het trefwoorden ICT, Datamining, Big data_en Privacy, maar ook via de gemeenschappelijke rubriek [Telecom/ICT/Media- en Informatierecht]. Bovendien hebben beide het format “boek”, wat duidt op een werk van enige en vergelijkbare omvang (anders dan een boek van 150-200 pagina’s en een artikel van 3 pagina’s in een vakblad).

^v Open access kent nu twee modellen:

Green-road: de uitgever publiceert en ontvangt revenuen gedurende een embargoperiode van een half jaar, een jaar of wat men afspreekt; daarna kan de publicatie via een repository van de auteur of zijn instituut beschikbaar worden gesteld

Golden-road: de auteur betaalt de uitgever die publiceert en de publicatie ook –open-access- online kan zetten. De lezer wordt met een “gratis” publicatie gefaciliteerd. In de tijd van Luther wilde drukkerijen heel graag zijn publicaties publiceren; Luthers naam stond garant voor een uitverkochte editie. Luthers’ katholieke tegenstanders moesten hun publicatie eerst financieren bij de drukker; een staaltje Golden-road “avant-la lettre”.

^{vi} Samen met Ben Beljaars en René Winter van de rechtenfaculteit aan de Erasmus Universiteit onderzoek ik de effecten van digitalisering op de “studeerarbeid” door juristen. Dit doen wij door in presentaties, in lessen aan studenten en in toespraken aandacht te besteden het verandertraject “van papier naar digitaal”.

Zie ook de lezing van Ben Beljaars:

[http://www.praktizijn.nl/praktizijns/web3.nsf/0/49FE51E8D1391BDBC1257F6B0033752D/\\$File/Lezing%20Ben%20Beljaars%209%20juni%202016.pdf](http://www.praktizijn.nl/praktizijns/web3.nsf/0/49FE51E8D1391BDBC1257F6B0033752D/$File/Lezing%20Ben%20Beljaars%209%20juni%202016.pdf)